

Małopolskie spotkania bibliofilskie Wojciecha Kochlewskiego
8 – 12 maja 2006 roku

**Biblioteki: Jasło – Limanowa – Mszana Dolna – Krosno – Gorlice – Stary Sącz
oraz Kwiatonowice Dwór**

Pierwodruki Konstytucji 3 maja – Po co uczyć się historii

1. Zdjęcie pierwszego aktu Sejmu Wielkiego z oblatą w polskim języku:
**Wyznaczenie Czasu na przyjęcie Delegacyi od Woiewództw, Ziem i Powiatów, tudzież
dopełnienie Votum w założeniu Kościoła Opatrzności Boskiej.**

2. Kłosek składający się ze 162 druków ulotnych z końca XVIII w. w większości z lat 1773-1777 oraz 1788-1792. Wśród nich jeden z roku 1698. Są to głównie wystąpienia sejmowe, projekty praw (drukowane przeważnie wąską, 7 cm kolumną umożliwiającą czynienie dopisków) oraz pierwodruki praw przez sejmy uchwalonych, wydrukowane z formułą oblaty. Czternaście z nich ma walor oficjalnego dokumentu nadanego im przez podpis i pieczęć sekretarza ziemskiego i grodzkiego warszawskiego.

W klocku tym zaznaczyłem do pokazania:

1. MIASTA NASZE KROLEWSKIE WOLNE W PANSTWACH RZECZYPOSPOLITEY.

Projekt, oblatowane 21 IV 1791.

K. 57 – 61; 1. zakładka czerwona.

2. Actum ... (5 V 1791)

Ustawa Rządowa. Deklaracya Stanów Zgromadzonych.

do pokazania dokument i pieczęć Skulskiego.

K. 62 -65; 2. zakładka czerwona i 1. zielona.

3. Actum ... (6 IX 1776)

ORDYNACYA SĄDOW SEYMOWYCH.

do pokazania pieczęć Sobolewskiego.

K. 121; 2. zakładka zielona.

4. NOTA - (C. Stackelberga (Otto Magnus) amb. Ross. z dn. 26 I 1789. Warszawa. Tekst po polsku i francusku.)

Niepodległość y wolność Nayiasnieyszey Rzptley są prawdami nadto oczywistemi, aby potrzebowały przypominania lub podpadać mogły naymnieyszey wątpliwości, Święte dla Polski niemniej interesują nieodmienne Rossyi systema y stałą przyjaźń Jmperatorowey Jeymości dla JKMci y Rzpltey.

K. 186; 1. zakładka brązowa.

5. ODGŁOS RADOSNEY WDZIĘCZNOŚCI W DZIEŃ JMIIENIN NAYIASNIEYSZEMU STANISŁAWOWI AUGUSTOWI KROLOWI POLSKIEMU &tc. &tc. &tc. PO UCHWALE NOWEGO RZĄDU PRAWEM PRZYSIĘGĄ I JEDNOMYŚLNOŚCIĄ STWIERDZONEGO JAKO OYCU OYCZYZNY KONSEKROWANY Dnia 8go maia 1791. Roku. Przez Xiędza Andrzeia Grabowskiego.

K. 200; 1. zakładka granatowa.

6. STANISŁAW NAŁĘCZ MAŁACHOWSKI... NESTOR KAZIMIERZ XIĄŻE SAPIECHA ... MARSZAŁKOWIE. Dan Warszawie Dnia 7 Mca Maia 1791 Roku. (Uniwersał: Wszem w obec, i każdemu z osobna... Zjednoczony Naród zdobył się... na Konstytucyą Rządu ... Stany Seymuiące powtórny raz na dniu 5-tym Maja zatwierdziły jednogłośnym okrzykiem.

K. 201 zakładka granatowa.

7. VOTUM JASNIE WIELMOZNEGO JMCI PANA (Antoniego) LEDOCHOWSKIEGO. STAROSTY WŁODZIMIERSKIEGO. POSŁA z WOIEWODZTWA CZERNIECHOWSKIEGO NA SESSYI 23. SEPTEMBRIS W DECYZYI PROIEKTU POD TYTUŁEM OBIASNIENIA POWINNOŚCI RADY NIEUSTAIĄCEJ EX TURNO DANE.

K. 299; zakładka 2. brązowa.

3. Kłosek: *Actum in Curia Regia Varsaviensi Die ... Wybór 72 konstytucji i uchwał Sejmu Wielkiego z formułą oblaty wydrukowanych od 5 stycznia 1791 do 31 stycznia 1792 r.* – sztuczna karta tytułowa.

W kłocku do pokazania zaznaczyłem pierwodruki:

1. *Actum ... Miasta Nasze Królewskie ...* Prawo uchwalone 18 kwietnia 1791.

2. *Actum ... Ustawa Rządowa.* Prawo uchwalone 3 maja 1791.

4. *Ustawa rządowa. Konstytucja 3 maja 1791.* Faksymile rękopisu z Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie, (z tzw. Metryki Litewskiej) w dwusetną rocznicę uchwalenia. Wrocław, Ossolineum, 1991.

5. Tekst

Konstytucja 3 maja 1791. Kancelaria Sejmu RP, Kancelaria Senatu RP; W-wa, PWN 1991

W tece:

1. *Faksymile oryginału. (Rękopisu z egzemplarza przechowywanego w Archiwum Publicznym Potockich.* Obecnie obydwie znane rękopisy Konstytucji 3 maja tak jak i rewidowane w 1964 z ZSRR rękopis projektu Konstytucji z podpisami jedynie Małachowskiego i Sapiechy znajdują się w AGAD-dzie).

2. *Reprint edycji Grölla z 1791.*

3. *Edycja naukowa (Konstytucja 3 maja.* Opr. Jerzy Kowecki. W-wa, PWN 1991. Wyd. 4).

6. Tekst mojego artykułu z rocznika TBP *Akapit: Pierwodruki Deklaracji Niepodległości, Konstytucji 3 maja, Konstytucji Stanów Zjednoczonych.*

7. Kopia *Deklaracji Niepodległości* i zdjęcia Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

8. *Roman Nowoszewski – Kłosek* i inne druczki związane z przejęciem omawianego Kłocka do naszej biblioteki.

9. Gazeta Narodowa y Obca.

Wydawana od 1 stycznia 1791 do 4 sierpnia 1792 przez Tadeusza Mostowskiego, Józefa Weyssenhofa i Juliana Ursyna Niemcewicza, „osoby do składu Seymu należące”, była głównym i najpoczytniejszym organem stronnictwa patriotycznego. Z księgozbioru Celińskich z Ciekawa a następnie Andrzeja Szczepki.

10. *Kalendarzyk Narodowy y Obcy na Rok Pański 1792 (...).* W Warszawie, w Drukarni Uprzywileiowanej Piotra Zawadzkiego.

Mostowski, wydawca „Gazety” (patrz wyżej), po sporze z Zawadzkim, odkupił drukarnię i kontynuował w niej druk tego dziennika. – W „Kalendarzyku” po kalendarium znajdują się m.in.: chronologia królów i książąt polskich, poczynając od Lecha I, następnie tekst „Ustawy rządowej” i „nayoźniejszych Konstytucji” (niewolne od błędów) oraz pełen skład osobowy „Stanów skonfederowanych”. Pieczęcie: Warszawa Komora, Ex libris familiae comitum Breza de Witkowice-Dolne oraz z księgozbioru J[anusza] Jeljaszewicza.

11. Kłosek, a w nim:

Ustawa Rządowa. Prawo uchwalone dnia 3 maja roku 1791. W Warszawie, w Drukarni Uprzywileiowanej M. Grölla, Księgarza Nadwornego J.K.Mci. oraz inne akty organizujące Rzeczypospolitą, całościowo rozumiane jako szeroko pojęta Konstytucja 3 maja.

12. Ustawa Rządowa. Prawo uchwalone Dnia 3. Maja Roku 1791. W Warszawie, w Drukarni Uprzywileiowanej M. Grölla, Księgarza Nadwornego J.K.Mci.– Ekslibris Władysława Siedleckiego.

13. Kommissya Policyi. Prawo uchwalone dnia 17 czerwca r. 1791.

Podobnie jak w Ustawie Rządowej, widoczne są drobne różnice pomiędzy tymi egzemplarzami a egzemplarzami z klocka, świadczące o wielokrotnym dodrukowywaniu ustaw.

Ustawy sejmu grodzieńskiego 1793:

14. Konstytucya o Sądach Assesorskich Zadwornych i obowiązki Kanclerzów Obojga Narodów. Ustanowiona r. 1793.

15. Konstytucya o urządzeniu Kommissyow Porządkowych. Ustanowiona r. 1793.

16. Konstytucya o miastach wolnych Rzeczypospolitey. Ustanowiona r. 1793.

17. Konstytucya o seymikach W.X. Litt[ewskiego]. Ustanowiona r. 1793.

18. Głos wolny wolność ubespieczaiący. Roku Panskiego M.DCCXXXIII [1733].

Praca, najprawdopodobniej pióra Mateusza Bielłozora, częściowo zmieniona, rozwinięta i wzbogacona przez króla Stanisława Leszczyńskiego, wydana w rzeczywistości w 1743 r. po raz pierwszy w Nancy (a może w Toruniu lub Gdańsku). Pieczętka: Ludwik i Regina Kowalczewscy.

19. Opisanie illuminacyi w dniu 8. Maja 1791. Roku. Na Anniwersarz imienin Najjasniejszego Pana, nie tylko miasta Warszawy ale y innych miast tak Korony, jako y Litwy. Z Okoliczności nadaney im Wolności, i zapadłej zbawiennej dla Narodu Konstytucyi w Dniu trzecim Maia, tegoż Roku. w Warszawie. Nakładem i kosztem Autora [Wierny poddany - Franciszek Makulski]. w Drukarni J.K.M. i Rzpłtey P. Zawadzkiego [1791]. Ex libris Józefa [Wacława] Zawadzkiego.

20. Forma prawdziwego wolnego rządu Przez Konfederacyą Targowicką ułożona. [Julian Ursyn Niemcewicz], w Tulczynie. Drukiem z Jaryszewa zabranym. Nakładem Rzpłtey Targowickiey. Roku pierwszego podźwignionej wolności i niepodległości narodu.[1792? 1793?. Warszawa? Lipsk? Wiedeń? Lwów?] Ex libris Józefa [Wacława] Zawadzkiego.

21. Portret Moskwy, czyli Odpowiedz na pytania: Co iest Moskwa? i w iakim dziś znaduie się stanie? Jakie krzywdy Moskwa poczyniła Polsce? I dla czego Polska z Moskwą poszła do rozwodu? Przez F.M. W Warszawie, 1790 roku, w Drukarni Nowey J.K.Mci Piotra Zawadzkiego. Autor **Franciszek Jaxa Makulski.** – Ekslibris i pieczętka Stanisława Szenica.

Jest to opis druków prezentowanych podczas Małopolskich spotkań bibliofilskich, zorganizowanych przez Gospodarzy dworu kwiatonowickiego w maju 2006 roku. Na stronie ostatniej transliteracja dokumentu opisanego jako pozycja 1. w tym mini-katalogu. Wojciech Kochlewski komiliton z Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie.

*Działo się w Warszawie w Zamku Jego
Królewskiey Mości Dnia Siedemnaste-
go Miesiąca Marca, Roku Pańskiego
Tysięcznego Siedemsetnego Dziewię-
dziesiątego Drugiego*

DO Urzędu i Akt Ziemiańskich Warszawskich Osobiście przyszedłszy Wielmożny Antoni Siarczyński Jego Królewskiey Mości, Seymowy i Kofederacyi Koronney Sekratarz, do tychże Akt Konstytucyą niżej wyrażoną podał, którey takowa następuje osnowa.

*Wyznaczanie Czasu na przyięcie Delegacyi od Woiewództw,
Ziem i Powiatów, tudzież dopełnienie Votum w założeniu
Kościoła Opatrzności Boskiey.*

GDy z naywiększą pociechą odbieramy wiadomość, iż Woiewództwa, Ziemie i Powiaty, tak przez Delegacye osobne do Nas KROLA i STANOW Seymuiących, iako też przez Posłów swoich pragną oświadczyć rzetelne ukontentowanie z Nowey USTAWY RZĄDU na Dniu Trzecim Maia Roku przeszłego Tysiąc Siedemset Dziewięćdziesiąt Pierwszego zapadłey, i takowe życzenia przez *Lauda* ostatnich Seymików, podług Nowego Prawa odbytych w wyrazach Sercu Naszemu Oycowskiemu nayprzyjemniejszych oświadczyły: Przeto My KROL nayusilniey pragnąc, abyśmy we wszystkich sprawach Naszych rzetelny szacunek i przywiązanie dla ukochanego Nam Narodu okazywali, przyięcie takowych Delegacyi pragniemy z Naszey strony okazać zaszczyć Uroczystością. Aby zaś tak liczne Delegacye poświęconego Seymowym robotom czasu nie zabierały, Dzień Trzeci przyszłego Miesiąca Maia, na Generalną Audyencyą przeznaczamy, iako Dzień ten, w którym podobało się Naywyższemu Swiata Rządcy uszczęśliwić Królestwo Polskie przez danie wolnego, dobrego i trwałego RZĄDU. Na ten koniec My KROL wraz z Seymuiącemi STANAMI w caley Okazałości KROLEWSKIEY Audyencyą Delegowanym od Woiewództw, Ziem i Powiatów na dniu rzezonym Trzeciego Maia przeznaczamy, W którym to Dniu chcąc naypowinniejsze BOGU Zastępow złożyć podziękowanie za wydzwignienie z ucisku i nieszczęść Narodu Polskiego, i postwienie w stopniu niepodległości, przyrzczone *Votum* dopełniemy przez założenie pierwszego Kamienia na Kościół NAYWYŻSZEY OPATRZNOŚCI. Do której to Uroczystości miejsce wygodne przeznaczemy, a Wielmożni Marszałkowie Narodowi potrzebny Obrządek przepiszą

Stanisław Nałęcz Małachowski Ref:
W. K. Seymowey i Konfederacyi Prowin-
cyi Koronnych Marszałek.

Kazimierz Xiążę Sapieha Generał Artt:
Litt: Marszałek Konfederacyi W. X. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski Biskup Helmski i Lubelski wyznaczony z Senatu z Prowincyi Małopolskiej do Deputacyi Konstytucyney. Antoni Xże Jabłonowski Kasztelan Krakowski Deputat z Senatu z Małeypolski. B. Walicki Woiewoda Generał Ziem Rawskich Deputowany do Konstytucyi z Senatu Prowincyi Wielko-Polskiej mp. Alexander Linowski P. W. Krak: Deputowany z Prow: Małop. Adam Littawor Chreptowicz Poseł Nowogrodzki Deputowany do Konstytucyi z W. Xa Litt. Józef Weyssenhoff Poseł Inf-lantski Deputowany do Konstytucyi z Prowincyi W. Xtwa Littgo. Jan Łuszczewski Poseł Sochaczewski Deputowany z Prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszy Konstytutyvi, Orygiał teyże napowrót podający odebrał.

HERMAN.

mp:

Czytał Suliński